

Inleiding Olaf Sleijpen bij de Persconferentie Overzicht Financiële Stabiliteit najaar 2024 – 21 oktober 2024

Goedemiddag allemaal en van harte welkom bij deze persconferentie over het Overzicht Financiële Stabiliteit. Ik wil beginnen met een korte uiteenzetting van de belangrijkste boodschappen uit het OFS en zal daarna graag uw vragen beantwoorden.

Economische vooruitzichten

Allereerst wil ik stilstaan bij de economische vooruitzichten en de stand van de financiële sector. Die vormen namelijk een belangrijk ingrediënt voor de beoordeling van de financiële stabiliteit in Nederland.

De inflatie in het eurogebied is dit jaar verder gedaald en is in september onder 2% uitgekomen. Hoewel deze dalende inflatie gepaard ging met meerdere kwartalen van lage groei, is een recessie in het eurogebied vooralsnog uitgebleven. Hiermee is een "zachte landing" voor het eurogebied nog altijd binnen handbereik.

De Nederlandse economie doet het iets beter: deze is in het tweede kwartaal met 1% gegroeid ten opzichte van het voorgaande kwartaal, al verwachten we voor de komende kwartalen een lager groeitempo. Er is nog steeds sprake van een gematigde economische herstel. Tegelijk blijft de inflatie in Nederland met 3,3% te hoog. En deze zal waarschijnlijk pas in 2026 de ECB-doelstelling van 2% bereiken.

Daarnaast staat de Nederlandse financiële sector er goed voor. Banken hebben een gemiddelde CET1 kapitaalratio van 16,3%. En winsten zijn op een gezond niveau. We zien nog geen grote stijging van kredietverliezen, ondanks een lichte toename van het aantal bedrijfsfaillissementen. Ook verzekeraars en pensioenfondsen hebben een goede uitgangspositie. Voor pensioenfondsen is dit belangrijk met het oog op de pensioentransitie.

Dankzij gematigde economische groei en een goede uitgangspositie van de financiële sector zijn de risico's voor de financiële stabiliteit in

Nederland in balans. Tegelijkertijd blijven aanhoudende geopolitieke spanningen en de onzekere economische vooruitzichten een wissel trekken op het risicolandschap.

Risico's voor de Financiële Stabiliteit

De risicotabel in ons Overzicht Financiële Stabiliteit laat de belangrijkste actuele risico's voor de financiële stabiliteit in Nederland zien.

De belangrijkste risico's voor de financiële stabiliteit blijven gerelateerd aan spanningen in het Midden-Oosten en de Russische agressie tegen Oekraïne. Ook de onzekerheid over de uitkomst van de Amerikaanse presidentsverkiezingen en de mogelijke gevolgen hiervan voor de wereldwijde handelsbetrekkingen, vormt een risico. Nederland is hier als open economie met een grote financiële sector relatief gevoelig voor.

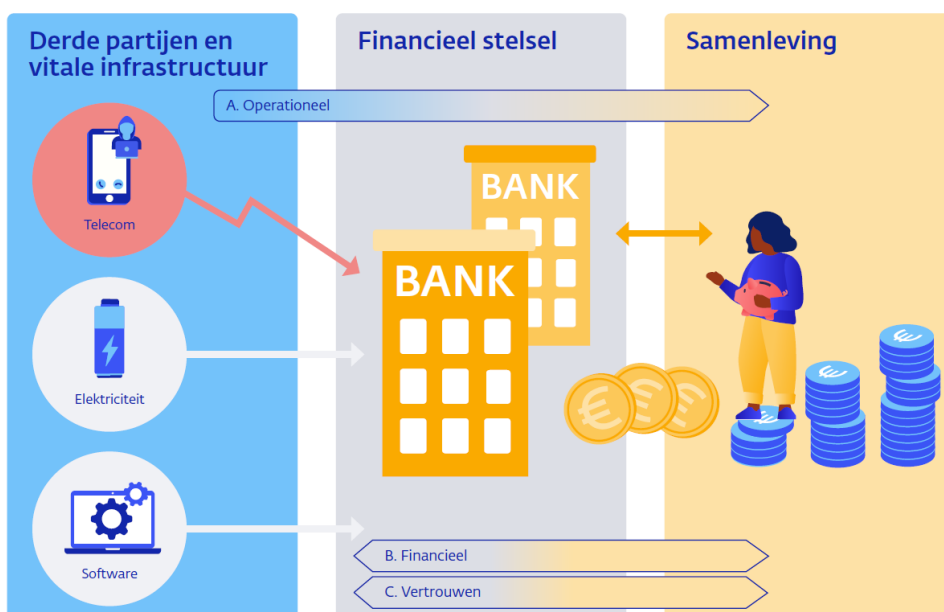
De hoge geopolitieke onzekerheid is bovendien een drijvende kracht achter meerdere risico's in de risicotabel. Centraal in dit OFS staat de vraag hoe geopolitieke spanningen bijdragen aan de cyberdreiging voor de financiële sector. Ook gaan we in op het risico van overloopeffecten van hogeschuldenlanden naar Nederland.

Cyberrisico's voor de Financiële Stabiliteit

Mede als gevolg van geopolitieke spanningen neemt de cyberdreiging voor de Nederlandse economie en financiële sector toe. Sommige landen voeren geavanceerde cyberaanvallen uit, zoals recentelijk ook duidelijk werd bij de hack van de Nationale Politie. Hoewel deze hack de financiële sector niet trof, legde hij wel de kwetsbaarheden in de maatschappij van een steeds verdergaande digitalisering bloot.

Tegenwoordig raakt een kwart van de cyberaanvallen wereldwijd de financiële sector. Dit kunnen directe aanvallen op financiële instellingen zijn, of indirecte dreigingen via externe partijen waar financiële instellingen veel gebruik van maken, zoals te zien is in deze *infographic*.

Hoe een cyberaanval bij een derde partij via drie kanalen tot besmetting kan leiden

Zo kan een aanval op een derde partij – zoals een telecomprovider – de diensten van een financiële instelling tijdelijk stil leggen, waardoor ook andere financiële instellingen hier last van krijgen. Daarnaast kan een verstoring van de dienstverlening het vertrouwen in de financiële sector als geheel schaden.

Vandaag wil ik stilstaan bij drie kwetsbaarheden, die het risico vergroten dat een geslaagde cyberaanval het financiële stelsel verstoort.

Allereerst is er een toenemende complexiteit in het cyberlandschap, mede als gevolg van de opkomst van artificiële intelligentie (AI). AI biedt onmiskenbaar kansen, maar maakt cyberaanvallen ook frequenter en geavanceerder.

Ten tweede is er concentratierisico doordat financiële instellingen diensten uitbesteden aan een kleine groep partijen. Problemen bij één dienstverlener kunnen meerdere financiële instellingen raken. Denk aan het incident bij softwarebedrijf CrowdStrike afgelopen zomer. Hoewel dit incident werd veroorzaakt door een programmeerfout, illustreert het de risico's van toenemende concentratie en digitale afhankelijkheden.

Ten slotte vormen vitale processen voor Nederland en de financiële sector, zoals telecommunicatie en de energievoorziening, een strategisch doelwit voor cyberaanvallers.

Alle financiële instellingen beschikken over een solide operationeel risicomanagementbeleid. De financiële sector ziet cyberrisico's momenteel dan ook als één van de toprisico's. Maar de kans en impact van een cyberaanval zijn helaas niet volledig af te dekken. Daarom wil ik benadrukken dat veerkracht van belang is. Financiële instellingen moeten crisismaatregelen voorbereiden en testen, maar ook als maatschappij moeten we ons realiseren dat dit risico niet volledig kan worden weggenomen.

In november verschijnt er een DNB studie die dieper ingaat op de micro-prudentiële aspecten van cyber-risico's als gevolg van geopolitieke spanningen. Voor het DNB-toezicht zullen geopolitieke risico's de komende jaren een speerpunt zijn.

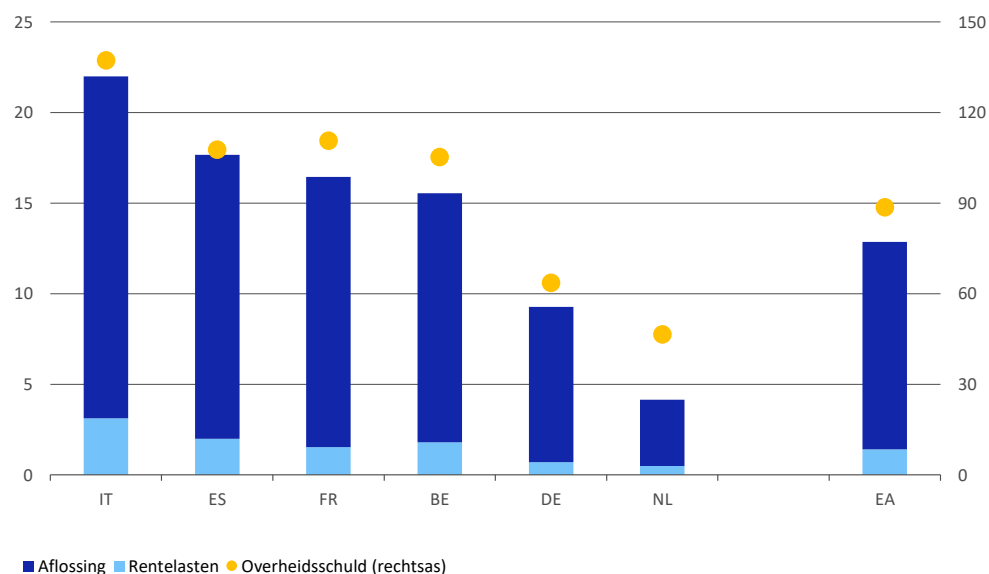
Risico's van hoge overheidsschulden

Dan over naar het tweede risico voor de financiële stabiliteit dat ik vandaag wil uitlichten, de toenemende overheidsschulden.

Hoge overheidsschulden vormen een kwetsbaarheid voor de financiële stabiliteit. Zo is in figuur 1 te zien dat hoge schulden gepaard gaan met hogere rentelasten, waardoor er minder ruimte is om de economie te ondersteunen bij tegenwind.

Figuur 1 Sommige eurozone landen hebben op korte termijn substantiële herfinancieringsbehoeften

Procenten bbp

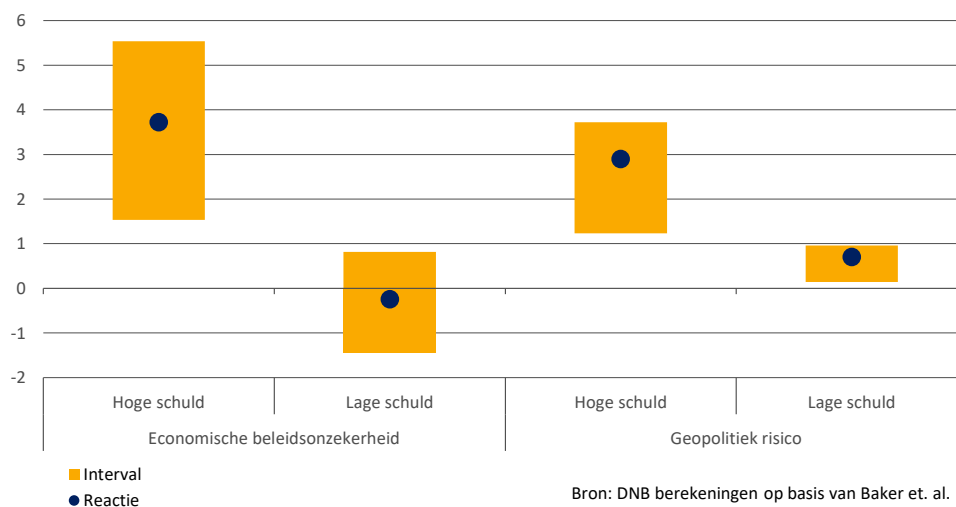
Bron: ECB, Eurostat

Ook maakt het landen gevoeliger voor een omslag in het sentiment op financiële markten. Figuur 2 laat bijvoorbeeld zien dat bij een geopolitieke schok de financieringskosten voor overheden met een hoge

schuld gemiddeld vier keer harder oplopen dan het geval is voor landen met een lage schuld.

Figuur 2 Risicopremies van landen met hoge schulden gevoeliger voor economische en geopolitieke risicoschokken

Impact op risicopremie in basispunten

Ten slotte is er een groter risico op een negatieve wisselwerking tussen overheden en de financiële sector. Financiële instellingen hebben – met name in hogeschuldenlanden – veel binnenlandse staatschuld op de balans staan.

Bezien vanuit de Nederlandse overheidsfinanciën, is dit risico vooralsnog beperkt. De overheidsschuld is met 46% van het bbp immers relatief laag. Het begrotingsbeleid is erop gericht om het tekort onder de Maastricht-norm van 3% te houden. Het risico doet zich wel op middellange termijn voor, omdat tekort en schuld dreigen op te lopen.

Het risico voor de Nederlandse financiële stabiliteit komt op dit moment vooral aanwaaien uit het buitenland. De overheidsschulden in het eurogebied zijn met gemiddeld 89% van het bbp hoog. Om aan het herziene Stabiliteits- en Groeipact te voldoen, zullen veel landen een minder ruim begrotingsbeleid moeten voeren, zodat de schuldquote daalt. Hierbij zijn de onlangs aangekondigde begrotingsmaatregelen in

Frankrijk – waar het begrotingstekort tot ver boven de 3% is opgelopen – een stap in de juiste richting.

Zorgen over de houdbaarheid van overheidsfinanciën van een land in het eurogebied kunnen tot onrust op financiële markten leiden waar ook Nederlandse financiële instellingen dan niet immuun voor zijn.

Herbeprijzing van staatsschuld (of *rating downgrades*) werkt aldus direct door op financieringscondities voor bedrijven, huishoudens en de financiële sector. Herbeprijzing kan ook doorwerken op beleggingen van bijvoorbeeld niet-bancaire financiële instellingen (NBFI). Denk bijvoorbeeld aan de zogenoemde LDI crisis in het VK, na onrust over de begroting-Truss.

Om risico's voor onze financiële stabiliteit te verkleinen, is het belangrijk dat Nederland een buffer onder de 3%-tekortnorm aanhoudt. Dit zorgt ervoor dat we in staat blijven om toekomstige schokken het hoofd te kunnen bieden. Daarnaast is het voor Nederland van belang dat de Europese Commissie en de Ecofin Raad ervoor zorgen dat alle eurolanden zich houden aan het nieuwe Stabiliteits- en Groeipact.

Hiermee eindig ik mijn inleiding. Ik beantwoord nu graag uw vragen.